

SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA KULLANILAN HARİTA VE ŞEKİLLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

A Review On The Maps And Figure Which Use in Social Studies Lesson Books

Şahin ORUÇ*, **Elif LİMAN***

ÖZET

2005 yılından itibaren yapılandırmacı yaklaşım ilkelerine göre hazırlanan sosyal bilgiler dersi öğretim programı ders kitaplarının da değişmesine sebep olmuştur. Ders kitaplarında içerik ve görsellik son derece değiştirilmiş ve önceki yıllarda hazırlanan ders kitaplarından farklı bir tarzda ders kitapları oluşturulmuştur.

Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında çok sayıda görsel materyallere yer verilmiştir. Ders kitaplarında kullanılan görsel materyallerin içerisinde haritalarda yer almaktadır. Haritalar hem coğrafya hem de tarih ağırlıklı konular için vazgeçilmez materyallerdir. Sosyal bilgiler 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitaplarında ve öğrenci çalışma kitaplarında yeterince harita kullanılmamıştır. Fakat “şekil” olarak bahsedilen haritaya benzeyen ama harita unsurlarının bir veya daha çok özelliğini taşımayan görseller çok sayıda kullanılmıştır.

Doküman inceleme yöntemi kullanılarak hazırlanan bu çalışmada sosyal bilgiler ders kitaplarında ve öğrenci çalışma kitaplarında harita ve şekillere ne kadar ve niçin yer verildiği tespit etmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, harita, ders kitabı

ABSTRACT

The instructional curriculum of Social Sciences prepared through the principles of the constructivist approach since 2005, has led to the change of the course books as well. The contents and visuality at the course books have been excessively changed, and a different style course book different from that of the ones prepared in the past, has been developed.

A great number of visual materials are put into the New Social Sciences course book. Among the visual materials used in the course books, maps take place as well. Maps are the indispensable materials both for the geography and history centred subjects. In the 4th, 5th, 6th and 7th grade course books and student workbooks enough amount of maps are not used. Yet, visuals that can be called “figure” look like a map but which do not have the either one or more features of a map are used in great numbers as well.

This study, prepared via using the document investigating technique, aims to find out the reason why and at which amounts the maps and the figures are put into the Social Sciences course books and student workbooks.

Key Words: social studies, map, lesson book,

1. GİRİŞ

Sosyal bilimler içinde yer alan sosyal bilgiler birçok disiplinden oluştuğundan dolayı birçok tanım yapılmıştır. Örneğin, Sosyal Bilgiler eğitimi ile ilgili bilgi üreten ve bu alanda uluslararası en büyük kuruluşlardan biri olan ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS, 1993) sosyal bilgileri şu şekilde tanımlamaktadır: “Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, hukuk, felsefe, siyasal

*Yrd. Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Öğretim Üyesi, sahinoruc44@hotmail.com

* Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, elifliman@hotmail.com

bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülün sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır” (Akt: Kılıçoğlu, 2009:4).

Erden’e göre ise Sosyal Bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacı ile Sosyal Bilgiler disiplinlerinde seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel beceri, tutum ve değerlerin kazanıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, 1996:8).

Ülkemizde en kapsamlı Sosyal Bilgiler tanımı 2005 Sosyal Bilgiler programını hazırlayan komisyon tarafından yapılmıştır.

Bu tanıma göre; Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgileri konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleşmesini içeren; insanların sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersiştir. (MEB, 2005:51)

Ülkemizde Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim kademesinde verilmektedir. Bu dersin öğretim programı son yıllarda dünyada meydana gelen hızlı değişim ve gelişimin etkisi ile eğitim sistemlerinde yapılan değişiklikler doğrultusunda 2005 yılında yapılandırmacı yaklaşım temel alınarak yenilenmiştir.

Yapılandırmacı yaklaşım öğrenme kuramı, öğrenmenin doğasını ve sonuçlarını açıklamaya çalışan öğrenci merkezli felsefi bir yaklaşımdır (Duman, 2007:306).

Yapılandırmacı yaklaşım öğrencinin bilgiye kendisinin ulaşmasının önemi üzerinde durur. Bu yaklaşıma göre öğrenciye bilgiyi kendisinin yapılandırması için uygun ortam hazırlanmalıdır. Özellikle öğrencilerin yaş grupları dikkate alındığı zaman ilköğretim birinci ve ikinci kademe öğrencilerine uygulanan yapılandırmacı yaklaşımda araç-gereç kullanımı önemli bir yer tutmaktadır.

İlköğretim kademesi diğer eğitim kademeleri ile karşılaştırıldığında, eğitim teknolojilerine dayalı uygulamaların yoğun olması gereken bir eğitim kademesidir. Çünkü bu kademedeki öğrenciler gelişim düzeyleri bakımından daha somut öğrenme yaşantıları istemektedir. Bu yaşantılar ise, çok ortamlı, çok araç-gereçli öğrenme –öğretme uygulamalarına yer verilmesini gerektirmektedir (Uçar, 1999:4).

Öğretme-öğrenme sürecinde araç gereçler genelde öğretimi destekleme amacıyla kullanılır. İyi tasarlanmış öğretim araç- gereçleri öğretim sürecini zenginleştirir, öğrenmeyi artırır. Daha açıkçası araç-gereçler:

1. Çoklu öğrenme ortamı sağlarlar.
2. Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olur.
3. Dikkat çekerler.
4. Hatırlamayı kolaylaştırır.
5. Soyut şeyleri somutlaştırır.
6. Zamandan tasarruf sağlarlar.
7. Güvenli gözlem yapma imkanı sağlarlar.
8. Farklı zamanlarda birbirleri ile tutarlı içeriğin sunulmasını sağlarlar.
9. Tekrar tekrar kullanılabilirler.
- 10.İçeriği basitleştirerek anlaşılmasını kolaylaştırır (Yalın, 2006:82-83).

Eğitim materyalleri oldukça çeşitlidir. Bu eğitim materyalleri tek başlarına sahip oldukları özellikler ile öğrencide etkili olamazlar. Öğrencilere yararlı olabilmeleri için öğretim programını

destekleyici nitelikte planlı bir şekilde öğretim ortamına sunulmalıdır. Böylece etkililiği artar ve amaca hizmet edebilirler.

Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılacak çok çeşitli öğretim araçları vardır. Kısakürek (1987:63)'e göre Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılacak araçlar şu şekilde sınıflandırılabilir:

- 1.Sözlü araçlar
- 2.Saydam araçlar
- 3.Yardımcı araçlar
- 4.Yazılı araçlar

Yazılı araçlar en çok kullanılan araçlardır. Bunlardan özellikle basılı araçlar, zaman ve tarih şeritleri, resimler, levhalar, grafikler, kroki, harita ve planlar Sosyal Bilgiler öğretiminde önemli yer tutarlar. Basılı araçların en önemlileri şüphesiz ders kitaplarıdır.

Ders kitapları, eğitim sürecinde vazgeçilmez olarak kullanılan en temel öğretim materyalleridir. Sınıfta en çok kullanılan materyalin ders kitabı olduğu söylenebilir. Ders kitapları programa uygun olarak hazırlanmıştır. Eğitim programındaki amaçlar, içerik etkinlikler ve değerlendirme özelliklerine uygun bilgiler sırayla yer almaktadır (Şahin ve Yıldırım,1999:47-48).

Ders kitabı, öğrenciler için hazırlanmış ama zaman zaman öğretmenin de kullandığı öğretim faaliyetlerinin en önemli araçlarından biridir. Ders kitabı, öğretim bilimi bakımından, öğretmenin en önemli öğretim kılavuzu değerindedir. Öğretim programlarının öngördüğü eğitim ve öğretim amaçlarına ulaşmak için büyük ölçüde yardım eden bu kitaplar, belirlenen hedefleri gerçekleştirmek için programda istenen niteliklerle uymak zorundadır (Bek, 2005:50).

Sosyal Bilgiler ders kitapları ise 2005 yılında öğretim programının yapılandırmacı yaklaşıma göre değiştirilmesi ile bu yaklaşıma uygun hale getirilerek yeniden düzenlenmiştir. Ders kitapları öğrenci ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı olmak üzere üçlü set şeklindedir.

Ders kitaplarında bilgilerin sunulduğu metinlerin yanında konuları açıklayıcı resim, grafik, plan, şema, diyagram, tablo, fotoğraf ve harita gibi farklı görsel öğeler bulunur. Bu öğeler bilgiyi somutlaştırıp öğrencinin bu bilgileri kavramasını kolaylaştıran öğelerdir.

Özellikle bu çalışmada konumuz olan harita ve şekillerin Sosyal Bilgiler dersinde somutluğu sağlamak, öğrenmeyi kolaylaştırmak ve etkili bir öğretimi gerçekleştirmekte çok büyük etkisi vardır. Ayrıca harita ve şekilleri uygulamalı olarak kullanır, dilsiz haritalardan faydalanırsak öğrenci katılımını artırır, kalıcı öğrenmeye katkı sağlamış oluruz.

Bu nedenle konularının çoğu uygulamalara elverişli olan Sosyal Bilgiler müfredatında konuların anlamlandırılması, pekiştirilmesi ve akılda kalması için harita ve şekillerin kullanımı oldukça önemlidir.

4, 5, 6 ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersi öğretimi ünite kazanımını gerçekleştirmek için öğrencinin hayal dünyası ile gerçekler arasında sağlam temellere oturan bağların zor kurulması dikkate alındığında harita ve şekiller bu konuda etkili araçlar olabilir. Bu nedenle Sosyal bilgiler derslerinin ve ders kitaplarının en vazgeçilmez materyallerinden olan harita ve şekiller hakkında bilgi sunmak yerinde olacaktır.

Sosyal bilgiler öğretiminde coğrafya konularının önemli bir yeri vardır. Coğrafya konularının öğretiminde somutlaştırma ya da görselleştirme mutlaka gereklidir. Özellikle ilköğretim öğrencilerinin coğrafi olaylar ve dağılımlarını kavramaları bu konularla ilgili hazırlanmış haritalarla olur. Coğrafya konularının öğretiminin her aşamasında haritalara gerek vardır (Yalçınkaya, 2004:40).

Harita yeryüzünün tamamı veya bir bölümündeki çeşitli olay ve özelliklerin bir ölçek dâhilinde küçültülerek, düzlem üzerine aktarılmasıdır” (Şahin,1998:113).

Bir başka tanıma göre harita, yeryüzünün tümünün ya da bir kısmının, doğal ve yapay özelliklerinin, bir projeksiyon sistemine göre ve belirli bir ölçekte küçülterek, bir düzlem üzerine izdüşümlendirilmiş, özel işaretler ve tamamlayıcı bilgilerle donatılmış benzeridir (Yalçınkaya, 2004:27).

Haritalarda aranacak özellikler şunlardır:

1. Haritanın üstündeki bilgiler sade ve konuyla ilgili olmalıdır.
2. Haritanın başlığı ve cinsi üzerindeki bilgilere uymalıdır.
3. Haritadaki bilgilerin açıklanış yolu haritayı kullanacak olanların seviyesine uymalıdır.
4. Harita üzerindeki renkler açık, temiz, belirli ve doğru olmalıdır.
5. Bilgiler için kullanılan semboller iyi anlaşılır olmalı ve işaretler bölümünde her sembolün anlamı çok açık belirtilmelidir.
6. Haritaların büyüklüğü sınıfta kullanmak için yeterli olmalıdır. (Karagözoğlu, 1977 aktaran Bek, 2005,39)

Haritalar genelde yapılaş amaçlarına ve ölçeklerine göre sınıflandırılırlar. Haritaların yapılaş amaçlarına göre sınıflandırılması şu şekildedir:

1. **Genel Haritalar:** Alanların genel özelliklerini gösteren haritalardır. Örneğin; fiziki haritalar, siyasi haritalar ve idari haritalar.
2. **Özel Haritalar:** Küçük alanların belirli özelliklerini gösteren haritalardır. Örneğin şehir haritaları, deniz ulaşım haritaları, yol haritaları, turistik haritalar vb.

Yıldız' (1999:2-7) a göre haritalar ölçeklerine göre şu şekilde sınıflandırılırlar.

1. **Büyük ölçekli harita ve planlar:** 1:250 ile 1:2500 ölçekleri arasında hazırlanan harita ve planlardır. Arazinin tüm ayrıntılarını göstermeyi ve üzerinde prezisyonlu çalışma yapabilmeyi amaçlar.
2. **Büyük- orta ölçekli haritalar:** 1:5000 ile 1:25000 ölçekleri arasında yer alan haritalardır. Arazinin topoğrafik yapısını ve erekli ayrıntıları göstermek üzere düzenlenirler.
3. **Orta ölçekli haritalar:** 1:50000 ile 1:100000 ölçekleri arasında düzenlenen topoğrafik haritalardır. Bu haritalar, arazinin ayrıntılarını, genel çizgileriyle gösterirler.
4. **Küçük ölçekli haritalar:** 1:200000 ile 1:500000 ölçekleri arasında yer alan haritalardır Arazinin topoğrafik yapısını genel olarak göstermeyi amaçlayan haritalardır.
5. **Çok küçük ölçekli haritalar:** 1:1000000 ve daha küçük ölçekli haritalardır. Büyük arazi parçalarını ve dünyanın bütününe göstermeyi amaçlayan coğrafya ve atlas haritalarıdır.

Haritaları meydana getiren çeşitli elemanlar vardır. Bu elemanlardan bazıları kendine özgü iken bazıları ortak olan unsurlardır. Bu ortak unsurlar:

1. Haritanın ismi
2. Çerçeve
3. İşaretler (lejant)
4. Yön
5. Ölçek

Haritalardan anlam çıkarmak, haritanın aktardığını eksiksiz anlamak oldukça zordur. Haritanın doğru okunabilmesi için haritayı meydana getiren elemanların var olması gerekir. Özellikle lejantın ayrıntılı ve anlaşılır şekilde verilmesi haritayı anlamlandırabilmek için çok önemlidir. Harita üzerinde verilen iki nokta arasındaki uzaklık gerçekte aynı olmadığı için ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin bunu anlamlandırması zor olabilir. Ölçeğin açıklanması ve uzunluk hesaplamasının nasıl yapıldığının gösterilmesi bu zorluğu biraz olsun azaltabilir.

Yukarıda verilen unsurlar her bir harita da yer alan, haritayı harita yapan unsurlardır. Bu unsurlardan farklı olarak değişik haritalarda özelleşmiş unsurlar yer alabilir. Bu unsurlardan biri eksik olduğu zaman haritalar haritalık özelliklerini yitirirler. Çünkü haritalar bu unsurların her biri bir arada kullanıldığına da anlam kazanırlar.

Bu çalışmada ilköğretim sosyal bilgiler ders kitapları incelenmiş ve kitaplar içerisinde birçok harita da bu unsurlardan bazılarının eksik olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada söz konusu unsurlardan birine sahip olmayan görseller “şekil” olarak adlandırılmıştır.

Coğrafya bilgilerinin öğretilmesinde oldukça etkili ve gerekli olan haritalar tarihle ilgili olguların öğretilmesinde de etkili bir biçimde kullanılabilir. Öğrencilerin geçmişte ülkelerin sınırlarını, belli bir tarihi olayın nerede meydana geldiğini öğrenmesi olaylara anlam vermesi, tarih bilgileri ile coğrafi bilgilerini birleştirmesine yardımcı olur (Erden, 1996).

Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan, öğrencilere kazandırılması amaçlanan becerilerden biride harita okuma ve atlas kullanma becerisidir. Programın bu beceriyi kazandırmak istemesi de haritaların sosyal bilgiler dersi için önemini vurgulamaktadır. “Bu dersin öğretimi için bu kadar önemli olan haritalar ders kitaplarında yeterli oranda, etkili bir şekilde kullanılmakta mıdır? “sorusu bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu araştırmanın verilerinin elde edilmesinde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkındaki bilgileri içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 1999:140-142). Bu yöntem uygulandığı sırada dokümanlar okunarak elde edilen bilgiler kodlanır. Daha sonra kodlanan dokümanlar içerisinden çalışma kapsamında verilecek sonuçlar çıkarılır.

Bu yöntem uygulanırken öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında okutulan 4., 5., 6. ve 7. sınıflara ait MEB ve özel yayınevlerinin yayınladıkları Sosyal Bilgiler ders kitapları ve öğrenci çalışma kitapları incelenmiştir. İncelenen kitaplarda harita unsurlarının tamamını içeren haritalar teke tek sayılmış ve ders kitapları ile çalışma kitaplarından kaçar adet bulunduğu tablolar halinde verilmiştir.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında ünite içeriğinden dolayı haritaların kullanımda üniteler arası farklılıklar söz konusudur. Dolayısıyla bu çalışmada da ders kitaplarında ve öğrenci çalışma kitaplarında yer alan harita ve şekiller ünitelere göre de sınıflandırılarak tablo haline getirilmiştir.

Ayrıca sosyal bilgiler ders kitabı ve öğrenci çalışma kitaplarında bulunan harita ve şekiller farklı amaçlarla kullanılmıştır. Ders kitapları ve öğrenci çalışma kitapları kullanım amaçları boyutunda incelenmiş elde edilen veriler tablolaştırılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde 4., 5. 6. ve 7. sınıf ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında harita ve şekillerin adetleriyle ilgili haritalar, bu haritaların ünitelere göre dağılımları ve haritaların ders kitaplarında kullanım amaçlarıyla ilgili tablolar verilerek her bir bir tablo yorumlanmıştır.

3.1. Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita ve Şekiller ile İlgili Bulgular

Tablo 1. Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Harita ve Şekiller

KITAPLAR	HARİTA SAYISI	ŞEKİL SAYISI
MEB 4. Sınıf Ders Kitabı	2	13
MEB 4. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı	-	3
Toplam	2	16
Özel Yayınevi 4. Sınıf Ders Kitabı	4	1
Özel Yayınevi 4. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı	-	1
Toplam	4	2
Genel Toplam	6	18

Tablo 1’de görüldüğü gibi 4. sınıf ders kitaplarında MEB yayınlarında toplam 2 harita, 16 şekil yer almaktadır. Özel yayında ise toplam olarak 4 harita 2 şekil yer almıştır. Bu durumda 4. sınıf öğrencilerinin gelişim özellikleri dikkate alındığında 4. sınıf ders kitaplarında harita kullanımının yetersiz olduğunu söylenebilir.

3.2. Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita ve Şekillerin Sayıları ile İlgili Bulgular:

Tablo 2. Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Harita ve Şekiller

KITAPLAR	HARİTA SAYISI	ŞEKİL SAYISI
MEB 5. Sınıf Ders Kitabı	4	21
MEB 5. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı	1	19
Toplam	5	40
Özel Yayınevi 5. Sınıf Ders Kitabı	1	3
Özel Yayınevi 5. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı	-	4
Toplam	1	7
Genel Toplam	6	47

Tablo 2’de görüldüğü üzere 5. sınıf ders kitaplarında MEB yayınlarında toplam 5 harita, 40 şekil yer almaktadır. Özel yayında ise toplam olarak 1 harita 7 şekil yer almıştır. 4. sınıfa göre daha çok harita ve şekil kullanılan 5. sınıf ders kitapları öğrencilerin harita bilgisini ve harita kullanım becerisini artırır niteliktedir.

5. sınıf öğretim programı tablosunda yer verilen kazanım ve açıklamalarda harita kullanımını zorunlu tutmuştur. Bu durum 5. sınıf ders kitaplarında harita ve şekillere fazla yer verilmesine sebep olmuştur.

3.3. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita ve Şekillerin Sayıları ile İlgili Bulgular:

Tablo 3. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Harita ve Şekiller

KITAPLAR	HARİTA SAYISI	ŞEKİL SAYISI
MEB 6. Sınıf Ders Kitabı	14	20
MEB 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı	4	6
Toplam	18	26
Özel Yayınevi 6. Sınıf Ders Kitabı	26	10
Özel Yayınevi 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı	3	4
Toplam	29	14
Genel Toplam	47	40

Tablo 3’de görüldüğü üzere 6. sınıf ders kitaplarında MEB yayınlarında toplam 18 harita, 26 şekil yer almaktadır. Özel yayında ise toplam olarak 29 harita, 14 şekil yer almıştır.

İlköğretim birinci ve ikinci kademe sosyal bilgiler ders kitapları ve öğrenci çalışma kitapları dikkate alındığında en çok harita ve şekillerin kullanıldığı sınıfın 6. sınıf olduğu görülmektedir. Bu durumun en önemli sebebi 6. sınıf öğretim programında yer alan kazanım ve becerilerle ilgilidir. 6. sınıf öğretim programında “Yeryüzünde Yaşam” adlı ünite de harita ve şekillerle ilgili üç kazanım yer almaktadır.

Bu kazanımlar; 1. kazanım: Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 4. kazanım: Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 5. kazanım: Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.

Aynı ünitenin Doğrudan Verilecek Becerisi ise “Harita okuma ve atlas kullanma” becerisidir.

Harita kullanımına geniş yer veren bu ünite de çok sayıda harita ve şeklin kullanılması gayet normaldir.

Ayrıca “Ülkemiz ve Dünya” adlı ünitenin de 1. kazanımı için yapılan açıklamada ise harita kullanımı mecbur tutulmuştur. Söz konusu açıklama şu şekildedir: “Nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışıyla ilgili olarak iklim özelliklerine ait veriler ve haritalar; madenlerin, önemli ticaret yollarının, tarım alanlarının, sanayi bölgelerinin ve nüfusun dağılışına ait veriler, haritalar kullanılabilir” (1. kazanım). Dolayısıyla bu ünite de haritalar öğretim programı gereği kullanılmıştır.

3.4. Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita ve Şekillerin Sayıları ile İlgili Bulgular:

Tablo 4. Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Harita ve Şekiller

KITAPLAR	HARİTA SAYISI	ŞEKİL SAYISI
MEB 7. Sınıf Ders Kitabı	6	10
MEB 7. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı	-	4
Toplam	6	14
Genel Toplam	6	14

Tablo 4’de görüldüğü üzere 7. sınıf ders kitaplarında MEB yayınlarında toplam 6 harita, 14 şekil yer almaktadır. Sosyal bilgiler içeriğinden dolayı harita kullanımını gerektiren bir ders olduğu dikkate alınacak olursa 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında da haritalara çok az yer verildiği söylenebilir. ayrıca bu kitapta da haritadan çok şekillerin kullanılmış olması da dikkat çekicidir. Şekillerin büyük bir kısmının harita özelliği taşımayan ama muhtemelen harita zannedilerek konulduğu söylenebilir.

3.5. Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita ve Şekillerin Ünitelere Dağılımı ile İlgili Bulgular:

Tablo 5. Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Harita ve Şekillerin Ünitelere Göre Dağılımı

KİTAPLAR	1.ÜNİTE		2.ÜNİTE		3.ÜNİTE		4.ÜNİTE		5.ÜNİTE		6.ÜNİTE		7.ÜNİTE		8.ÜNİTE	
	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL
MEB 4. Sınıf D K	-	-	-	2	-	3	2	-	-	-	-	-	-	1	-	7
MEB 4. Sınıf Ö Ç K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-
Toplam Özel	-	-	-	2	-	3	2	-	-	-	-	1	-	3	-	7
Yayınevi 4. Sınıf D K Özel	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Yayınevi 4. Sınıf Ö Ç K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Toplam Genel	1	-	1	2	-	3	2	-	-	-	-	1	-	3	2	9

Tablo 5’de görüldüğü üzere 4. sınıf ders kitaplarında MEB yayınlarında 1. ve 5. ünitelerde harita ve şekil kullanılmazken, 2. ünite de 2 şekil, 3. ünite de 3 şekil, 4. ünite de 2 harita 6. ünite de tek şekil, 7. ünite de 3, 8. ünite de ise 7 şekil olmak üzere 18 harita ve şekil yer almaktadır. Özel yayınlarda ise toplam olarak 4 harita 2 şekil yer almıştır. Bunlar 1. ünite de 1 harita, 2. ünite 1 harita, 8. ünite de 2 harita 2 şekil olarak dağılmıştır. Çalışma kitaplarında ise MEB yayınlarında 6. ünite de 1, 7. ünite de 2 tane olmak üzere 3 şekil bulunmaktayken özel yayının çalışma kitabında sadece 8. ünite de 1 şekle yer verilmiştir.

3.6. Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita ve Şekillerin Ünitelere Dağılımı ile İlgili Bulgular:

Tablo 6. Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Harita ve Şekillerin Ünitelere Göre Dağılımı

KİTAPLAR	1.ÜNİTE		2.ÜNİTE		3.ÜNİTE		4.ÜNİTE		5.ÜNİTE		6.ÜNİTE		7.ÜNİTE		8.ÜNİTE	
	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL
MEB 5.Sınıf D K	-	1	-	2	4	7	-	2	-	-	-	-	-	2	-	6
MEB 5.Sınıf Ö Ç K	-	-	-	-	1	14	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2
Toplam	-	1	-	2	5	21	-	3	-	-	-	-	-	3	-	8
Özel Yayınevi 5. Sınıf D K	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Özel Yayınevi 5. Sınıf Ö Ç K	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Toplam	-	-	-	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Genel Toplam	-	1	-	2	6	24	-	3	-	-	-	-	-	3	-	10

Tablo 6’da görüldüğü gibi MEB yayınları 5. sınıf ders kitaplarında 1.ünite de 1 şekil, 2. ünite de 2 şekil, 3.ünite de 4 harita,7 şekil, 4. ve 7. ünitelerde 2’şer şekil, 8. ünite de ise 6 şekil yer almaktadır. MEB çalışma kitabında ise üçüncü ünite de 1 harita, 14 şekil, 4.ve 7. ünite de 1’er şekil ve 8. ünite de 2 şekil yer almaktadır. Özel yayının ders kitabına baktığımız da ise oldukça az sayıda harita ve şekil kullanıldığı dikkat çekmektedir. 2. ünite de 1 şekil, 3. ünite de 1’er harita ve şekil, 8. ünite de de 1 şekil yer almaktadır.

3.7. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita ve Şekillerin Ünitelere Dağılımı ile İlgili Bulgular:

Tablo 7. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Harita ve Şekillerin Ünitelere Göre Dağılımı

KİTAPLAR	1.ÜNİTE		2.ÜNİTE		3.ÜNİTE		4.ÜNİTE		5.ÜNİTE		6.ÜNİTE		7.ÜNİTE		8.ÜNİTE	
	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL
MEB 6. Sınıf D K	-	-	3	6	7	4	1	1	2	6	1	-	-	1	-	-
MEB 6. Sınıf Ö Ç K	-	-	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	-	-	6	7	7	6	1	1	2	6	1	-	-	1	-	-
Özel Yayınevi 6. Sınıf D K	-	1	9	2	1	-	7	-	10	7	-	-	-	-	-	-
Özel Yayınevi 6. Sınıf Ö Ç K	-	-	1	3	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Toplam		1	10	5	2	-	7	1	11	7	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam		1	16	12	9	6	8	2	13	13	1	-	-	1	-	-

Tablo 7’de görüldüğü üzere MEB yayınları 6. sınıf ders kitapların da 2. ünite de 3 harita, 6şekil, 3.ünitde 7 harita, 4 şekil, 4.ünitde 1’er harita ve şekil, 5. ünite de 2 harita 6 şekil, 6.ünite de 1 harita kullanılmıştır. Çalışma kitabında ise 2.ünitde 3 harita 1 şekil, 3. ünite de 2 şekil kullanılmıştır. Özel yayının ders kitabında ise 1.ünitde 1 şekil, 2.ünitde 9 harita 2 şekil, 3.ünitde de 1 harita, 4.ünitde 7 harita, 5.ünitde 10 harita 7 şekil yer almaktadır. Çalışma kitabında ise 2. ünitde 1harita 2 şekil, 3. ve 5. ünitelerde 1’er harita, 4. ünitde ise 1 şekil yer almaktadır.

3.8. Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita ve Şekillerin Ünitelere Dağılımı ile İlgili Bulgular:

Tablo 8. Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Harita ve Şekillerin Ünitelere Göre Dağılımı

KİTAPLAR	1.ÜNİTE		2.ÜNİTE		3.ÜNİTE		4.ÜNİTE		5.ÜNİTE		6.ÜNİTE		7.ÜNİTE		8.ÜNİTE	
	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL	HARITA	ŞEKİL
MEB 7. Sınıf D K	-	-	2	-	1	5	-	3	2	1	-	-	1	1	-	-
MEB 7. Sınıf Ö Ç K	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Topla m	-	-	2	-	1	7	-	3	2	2	-	-	1	2	-	-

Tablo 8’de görüldüğü üzere MEB yayınları 7. sınıf ders kitapların da 2. ünite de 2 harita, 3. ünite de 1 harita, 5 şekil, 4. ünite de 3 şekil, 5. ünite de 2 harita 1 şekil, 7. ünite de birer harita ve şekil kullanılmıştır. Çalışma kitabında ise 3. ünite de 2, 5. ve 7. ünitelerde 1’er şekil kullanılmıştır.

Bu tablolar incelendiğinde coğrafya ünitelerinde daha fazla harita ve şekil kullanımı yapıldığı göze çarpmaktadır. Ayrıca 6. ve 7. sınıflarda tarihi ünitelerde de harita ve şekillere yer verilmiştir.

3.9. Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita ve Şekillerin Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı ile İlgili Bulgular:

Çalışma kapsamında incelenen ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında yer verilen harita ve şekiller çeşitli amaçlar için kullanılmıştır. Bunlar: Kurgu, konuya giriş, etkinlik, konuyu somutlaştırmak ve ünite tanıtım amaçlıdır.

Kurgu amaçlı ifadesinden kastedilen kullanılan harita ve şekiller bir konunun işlenmesinde, ders kitabına aktarılmasında yani ilgili kazanımın veya becerinin verilmesinde kullanılan tarzdır, yöntemdir. Bu tarz veya yöntem yapılandırma yaklaşım ilkeleri ile de doğrudan ilgilidir.

Konuya giriş amaçlı ifadesinden kastedilen ise ders kitabında verilen bir konunun harita veya şekille başlamasıdır. Ders kitabında konunun başında bir harita veya şekil yer alır. Bu yolla öğrencinin güdülenmesi ve ders motivasyonunu artırmak hedeflenmiştir.

Etkinlik amaçlı kullanılan harita veya şekiller ise sorular kullanılarak oluşturulmuştur. Özellikle öğrenci çalışma kitaplarında kullanılan harita ve şekiller bu tarzdadır.

Konuyu somutlaştırmak amaçlı kullanılan haritalar ise genellikle konu işlenirken öğrencinin o konuyu zihninde canlandırmasını kolaylaştırmak amaçlıdır.

Ünite tanıtım amaçlı kullanılan harita ve şekiller de özellikle ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında ünite oryantasyon sayfalarında yer verilmiştir. Söz konusu oryantasyon sayfaları ilgili üniteyi tanıtıcı amaçla oluşturulmuştur.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Harita ve Şekillerin Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı

KİTAPLAR	Kurgu amaçlı		Konuya giriş amaçlı		Etkinlik amaçlı		Konuyu somutlaştırmak amaçlı		Unite tanıtım amaçlı	
	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL	HARİTA	ŞEKİL
MEB 4. Sınıf D K	2	-	-	5	-	-	-	8	-	-
MEB 4. Sınıf Ö Ç K	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
Toplam	2	-	-	5	-	3	-	8	-	-
Özel	-	1	-	-	1	-	3	-	-	-
Yayınevi 4. Sınıf D K	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Özel	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Yayınevi 4. Sınıf Ö Ç K	-	1	-	-	1	1	3	-	-	-
Toplam	-	1	-	-	1	1	3	-	-	-
Genel Toplam	2	1	-	5	1	4	3	8	-	-

Tablo 9’da görüldüğü üzere 4. sınıf ders ve çalışma kitaplarında ünite tanıtım amaçlı harita yada şekil kullanılmamıştır. Kullanılan en çok şekil konuya giriş amaçlı ve etkinlik amaçlı kullanılmıştır.

MEB yayıncılığın 4. sınıf ders kitabına baktığımız da kurgu amaçlı 2 harita, konuya giriş amaçlı 5, konuyu somutlaştırmak amaçlı 8 şekil kullanılmıştır. MEB yayıncılığın çalışma kitabında ise sadece etkinlik amaçlı 3 şekil kullanılmıştır.

Özel yayınevine ait 4. sınıf ders kitabında ise kurgu amaçlı 1 şekil, etkinlik amaçlı 1 harita ve konuyu somutlaştırmak amaçlı 3 harita kullanılmıştır. Çalışma kitabında ise yalnızca etkinlik amaçlı 1 şekle yer verilmiştir. Bu durum MEB tarafından hazırlanan 4. sınıf ders kitabının harita ve şekiller açısından daha zengin olduğu söylenebilir. Fakat genel itibariyle 4. sınıf ders kitaplarında haritalara yeterince yer verilmediğini ifade edebiliriz.

3.10. Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita ve Şekillerin Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı ile İlgili Bulgular:

Tablo 10. Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Harita ve Şekillerin Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı

KİTAPLAR	Kurgu amaçlı		Konuya giriş amaçlı		Etkinlik amaçlı		Konuyu somutlaştırmak amaçlı		Unite tanıtım amaçlı	
	harita	şekil	harita	şekil	harita	şekil	harita	şekil	harita	şekil
MEB 5. Sınıf D K	1	7	1	4	-	-	2	7	-	2
MEB 5. Sınıf Ö Ç K	-	-	-	-	1	17	-	1	-	-
Toplam	1	7	1	4	1	17	2	8	-	2
Özel Yayınevi 5. Sınıf D K	1	1	-	-	-	-	-	1	-	1
Özel Yayınevi 5. Sınıf Ö Ç K	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1
Toplam	1	1	-	-	-	3	-	1	-	2
Genel Toplam	2	8	1	4	1	20	2	9	-	4

Tablo 10’da görüldüğü gibi MEB yayınevini 5. sınıf ders kitabında etkinlik amaçlı harita ve şekil ile ünite tanıtım amaçlı harita kullanılmamıştır. MEB yayınlarının çalışma kitabında ise kurgu amaçlı, konuya giriş amaçlı ve ünite tanıtım amaçlı harita ve şekil kullanılmazken, konuyu somutlaştırmak için sadece şekil kullanılmıştır.

Bunun yanında MEB ders kitaplarında kurgu amaçlı 1 harita, 7 şekil, konuya giriş amaçlı 1 harita, 4 şekil, konuyu somutlaştırmak amaçlı 2 harita 7 şekil yer almaktadır. Aynı yayınevini çalışma kitabında ise etkinlik amaçlı 1 harita, 17 şekle, konuyu somutlaştırmak için 1 şekle yer verilmiştir.

Özel yayınevini ders kitabına bakıldığında ise konuya giriş ve etkinlik amaçlı harita ve şekil kullanılmazken, kurgu amaçlı 1'er harita ve şekle, konuyu somutlaştırmak ve ünite tanıtım amaçlı ise 1'er şekle yer verilmiştir.

Özel yayınevini çalışma kitabında ise yalnızca etkinlik amaçlı 3, ünite tanıtım amaçlı ise 1 şekle yer verilmiştir.

3.11. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita Ve Şekillerin Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı ile İlgili Bulgular:

Tablo 11. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Harita ve Şekillerin Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı

KİTAPLAR	Kurgu amaçlı		Konuya giriş amaçlı		Etkinlik amaçlı		Konuyu somutlaştırmak amaçlı		Unite tanıtım amaçlı	
	harita	şekil	harita	şekil	harita	şekil	harita	şekil	harita	şekil
MEB 6. Sınıf D K	1	1	2	-	4	-	7	1	-	-
MEB 6. Sınıf Ö Ç K	-	-	-	-	4	2	-	1	-	-
Toplam	1	1	2	-	8	2	7	2	-	-
Özel Yayınevi 6. Sınıf D K	4	-	1	1			20	7	-	2
Özel Yayınevi 6. Sınıf Ö Ç K	-	-			2		1	-	-	-
Toplam	4	-	1	1	2		21	7	-	2
Genel Toplam	5	1	3	1	8	2	28	9	-	-

Tablo 11'de görüldüğü üzere 6. sınıf MEB yayınevini kitabında ünite tanıtım amaçlı harita ve şekil kullanılmamıştır. Kurgu amaçlı 1'er harita ve şekil, konuya giriş amaçlı 2, etkinlik amaçlı 4, konuyu somutlaştırmak amaçlı 7 harita, konuyu somutlaştırmak amaçlı 1 şekil yer almaktadır. Çalışma kitabında ise etkinlik amaçlı 4 harita, 2 şekle, konuyu somutlaştırmak amaçlı 1 şekle yer verilmiştir.

Özel yayınevini ders kitabına baktığımızda kurgu amaçlı 4, konuya giriş amaçlı 1, konuyu somutlaştırmak amacıyla 20 tane harita, konuya giriş amaçlı 1, konuyu somutlaştırmak amaçlı 7 ve ünite tanıtım amaçlı 2 şekil kullanılmıştır. Çalışma kitabında ise etkinlik amaçlı 2, konuyu somutlaştırmak amaçlı 1 haritaya yer verilmiştir.

3.12. Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Kullanılan Harita ve Şekillerin Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı ile İlgili Bulgular:

Tablo 12. Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Harita ve Şekillerin Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı

KİTAPLAR	Kurgu amaçlı		Konuya giriş amaçlı		Etkinlik amaçlı		Konuyu somutlaştırmak amaçlı		Unite tanıtım amaçlı	
	harita	şekil	harita	şekil	harita	şekil	harita	şekil	harita	şekil
MEB 7. Sınıf D K	-	1	-	2	1	1	5	6	-	-
MEB 7. Sınıf Ö Ç K	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-
Toplam	-	1	-	2	1	4	5	7	-	-

Tablo 12'ye baktığımızda 7. sınıf MEB yayıncılığın ders kitabında kurgu amaçlı 1, konuya giriş amaçlı 2, etkinlik amaçlı 1, konuyu somutlaştırmak için 6 şekle yer verildiği görülmektedir. Ayrıca etkinlik amaçlı 1, konuyu somutlaştırmak amaçlı 5 harita kullanılmıştır. Çalışma kitabına bakıldığında ise etkinlik amaçlı 3, konuyu somutlaştırmak amaçlı 1 şeklin kullanıldığı görülmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler ders kitaplarında haritalardan daha çok şekiller kullanılmıştır. Yukarıda da ifade edildiği gibi “şekil” olarak ifade edilen görseller haritaya benzemekle beraber harita unsurlarının bir veya daha fazlasını içermemektedir. Yani kimisinde ölçek kullanılmamıştır, kimisinde lejanta yer verilmemiştir. Dolayısıyla bu tür görsellere harita denilemeyeceği için şekil ifadesi kullanılmıştır.

Ders kitaplarında haritalardan çok şekillerin yer alması ders kitaplarının eğiticiliği açısından oldukça olumsuz bir durumdur.

İlköğretim 4. sınıf Sosyal bilgiler ders kitaplarında ve çalışma kitaplarında kullanılan haritalar yetersizdir.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok 6. sınıf ders kitabı ve çalışma kitabında harita ve şekiller kullanılmıştır.

MEB ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında özel yayın evlerinin kitaplarına oranla daha çok harita ve şekil görsellerine yer verilmiştir.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan üniteler içerisinde haritalarla ilgili kazanım ve beceriler vardır. Söz konusu üniteler ders kitaplarına yansıtılırken çok sayıda harita kullanılmıştır. Fakat kazanım ve beceri ifadelerinde harita kullanılması belirtilmiş olmasına rağmen kullanılan görsellerde harita unsurlarının olmadığı (lejanta, ölçek vs.) ve bu yüzden şekillerin kullanıldığı görülmektedir.

Bu sonuçlar ışığında;

Sosyal bilgiler ders kitaplarında ve öğrenci çalışma kitaplarında harita adetleri artırılmalıdır.

Harita amaçlı kullanılan şekiller azaltılarak kullanılan görsellerin harita olabilmesi için tüm harita unsurların doğru olarak verilmesi gerekmektedir.

Sosyal bilgiler ders kitapları yeniden revize edildiği takdirde özellikle coğrafyacılar tarafından oluşturulan bir komisyon tarafından harita ve şekillerin gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Sosyal bilgiler öğretimi alanında harita ve şekillerin kullanımına yönelik lisans üstü tez çalışması yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- BEK, S. (2005). İlköğretim Okulları 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Harita-Metin İlişkisi. Ankara. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÇETİN, A., VAROĞLU, U., vd. (2009). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 5. Başarı Yayınları, Ankara.
- ÇETİN, A., VAROĞLU, U., vd. (2009). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 5. Başarı Yayınları, Ankara.
- DUMAN, B. (2007). Etkili Vatandaşlık İçin Düzey Düşünme Becerilerinin Öğretimi. PegemA Yayıncılık, Ankara.
- ERDEN, M. (1996). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Alkım Yayın Evi. Ankara.
- GENÇ, E., BAŞOL, S., vd. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 6. MEB Yayıncılık, Ankara.
- GENÇ, E., BAŞOL, S., vd. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 6. MEB Yayıncılık, Ankara.
- KAYA, N., KOYUNCU, M., vd. (2009) İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 7. MEB Yayıncılık, Ankara.

- KAYA, N., KOYUNCU, M., vd. (2009) İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 7. MEB Yayıncılık , Ankara.
- KAYA, N., TEKEREK, M., vd. (2007) İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 4. MEB Yayıncılık, Ankara.
- KAYA, N., TEKEREK, M., vd. (2007) İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 4. MEB Yayıncılık, Ankara.
- KARAGÖZ, D., TEKEREK, M., vd. (2007) İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 5. MEB Yayıncılık, Ankara.
- KARAGÖZ, D., TEKEREK, M., vd. (2007) İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 4. MEB Yayıncılık, Ankara.
- KISAKÜREK, M. A. ve PAYKOÇ, F. (1987). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Meteksan Yayınları. Ankara, Ankara.
- KOLUKISA, E. A., ORUÇ, Ş., vd. (2006) İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 4. A Yayınları, Ankara.
- KOLUKISA, E. A., ORUÇ, Ş., vd. (2006) İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 4. A Yayınları, Ankara.
- MEB (2005). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (4., 5., 6. ve 7. sınıf). Ankara
- ŞAHİN, C. (1998). Coğrafyaya Giriş. Gündüz Eğitim Yayınları. Ankara
- ŞAHİN, Y., T., YILDIRIM, S. (1999). Öğretim Teknolojileri ve Materyal geliştirme. Anı Yayıncılık. Ankara.
- TOKCAN, H., DEMİRKAYA, H., vd. (2009) Sosyal Bilgiler Öğretimi. Pegem Akademi. Ankara.
- UÇAR, M. (1998). İlköğretimde Ders Araç Gereçleri Kullanımı Konusunda Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 3.
- UZUN, E., ALTUN, A., vd. (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 6. Altın Kitapları Yayıncılık. İstanbul.
- UZUN, E., ALTUN, A., vd. (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 6. Altın Kitapları Yayıncılık. İstanbul
- YALIN, H. İ. (2006). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Ankra: Nobel Yayın Dağıtım.
- YALÇINKAYA, E. (2004). İlköğretim Okulu 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders Kitaplarında Yer Alan Haritaların Nitelikleri ve Kullanılabilirlik Düzeylerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri (Kayseri Örneği). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).